List 44

NOVICE

Tečaj LII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. novembra 1894.

Politiški oddelek.

Nasledki starih grehov.

Kakor že „Novičini“ čitatelji vedo, je pravosodni minister bil odredil, da se napravijo na Primorskem pri sodiščih v meševitih okrajih dvojezični napisi, pečati in tiskovine, da se potem pri sodiščih uvede narodna jednakopravnost. To je pa po Istri vzbudilo hudo kri tamošnjih Italijanov. Ne le, da so ugovarjali razni občinski zastopi, temveč v več krajih je prišlo do večjih pouličnih demonstracij, v Piranu je pa bil že pravi upor, tako da so morali iz Trsta tja poslati dve stotniji vojakov, da za silo vzdržujejo red.

Dogodki v Piranu so taki, da bi jih skoro ne mogli verjeti. Najprej se je na čelo poulični druhalji postavil kanonik Vidali in šel ž njo pred župana ter zahteval, da se skliče seja. Čudno in pač le v Istri je mogoče, da se katoliški duhovnik postavi na čelo pouličnjakov. Pa to je bil še le začetek. Priti je moralo še hujši. Občinski svet je še tisti dan imel sejo, da je sklenil protest. Te seje pa ni naznanil okrajnemu glavarstvu. Pri seji se je strašno zabavljalo proti vladi in Slovencem, kacih 250 poslušalcev, italijanskih pouličnjakov je pa glasno odobravalo govore. Okrajno glavarstvo je razveljavilo sklep občinskega sveta.

Dne 18. m. m. je okrajni sodnik dal zameniti italijanski napis pred sodiščem z dvojezičnim. Ta sklep je izvršil sodnji sluga, kajti v celem mestu ni bilo dobiti druzega človeka, ki bi se bil to upal in to hotel. Ko je občinski sluga izvrševal sodnikov ukaz, je poulična druhal metala kamenje. K sreči, da ga ni noben kamen zadel. Najpomenljivejše je pa, da ni bilo nobenega občinskega organa blizu, da bi skrbel za red.

Okrajno glavarstvo v Kopru, ko je to izvedelo, je v Piran poslalo posebnega uradnika, ki je pozval župana, da naj skrbi za red. Župan je pa to naravnost odklonil, kar je gotovo značilno za isterske razmere. Namestništvo v Trstu pa ni našlo povoda druzega vsled tega storiti proti županu, nego izreklo mu je, da njegov odgovor ni bil umesten, za kar se tako predrzen gospod, kot je piranski župan, jako malo zmeni. Drugod bi bili gotovo odstavili tacega župana, ali v Istri mu pa puste, da dalje opravlja svoj posel. Mi smo celo prepričani, da bi ne bilo prišlo do daljših še žalostnejših dogodkov, da je državno oblastvo takoj pokazalo vso svojo odločnost, ko je dobilo tak odgovor.

Tako je pa dne 22. m. m. zvečer v Piranu bila že popolna vstaja, vsaka državna avtoriteta je prenehala in življenje in premoženje je bilo v največji nevarnosti. Pri vsem tem se pa govori, da je vse to žandarmerija mirno gledala, menda se ni čutila dovolj močno, da bi se upala ustavljati razgrajalcem, katerih je bilo menda kacih 1500. Vse pouličnjake je zbobnjala laška gospoda vkupe, jih napojila, da so potem razgrajali. Najprej so šli pred stanovanje dveh italijanskih kanonikov, katera sta menda grajala Vidalijevo ravnanje. Vlomili so vrata. Jednemu kanoniku so spustili vino v kleti, mnogo druge škode napravili. Sam gospod se je pa življenje rešil le s tem, da je bežal po strehi v drugo hišo. Da so jima vsa okna pobili, še praviti ni treba. Jednemu trgovcu so vlomili v prodajalnico in mu pokrali in škode naredili nad 1000 gld. Sodiščnemu poslopju pobili so 74 šip, dvojezični napis doli vzeli in obesili gori neko tablo od tobačne prodajalnice. Župan je pri tej priliki ljudem obetal, da se izobesi zopet italijanski napis, če tudi za to ni imel nobenega pooblastila od vlade. Drugi dan je okrajni sodnik tudi zares italijanski napis izobesil.

V drugih isterskih mestih je bilo le nekoliko bolje. V Kopru so tudi razbili dvema slovanskima duhovnikoma okna. Bolj razgrajati se niso upali, ker so se bali oborožene sile. V Kopru so se pa zbrali župani vseh isterskih italijanskih občin, da so sklenili protest proti dvojezičnim napisom. Da je tudi isterski deželni odbor tudi s protestom demonstroval proti vladi, to je pa tako naravno pri isterskih razmerah, da bi se mi naravnost čudili, ko bi ne bil.

Slovenski poslanci so zaradi tega interpelovali v državnem zboru. Minister Baquehem je odgovoril, pa precej rahlo, prav kakor bi se vlada bala Lahom zameriti. Zagotovljal je, da se ni mislilo žaliti z dvojezičnimi napisi laško narodno čuvstvo itd. Iz vsega njegovega odgovora pa ni jasno, misli li vlada skrbeti, da se razobesi zopet dvojezični napis ali ostane pri jedino italijanskem. Nič tudi ni povedal, kaj misli storiti z županom, ki naravnost odklanja zahtevo skrbeti za red. Govoril je, da bode vlada varovala državno avtoriteto, kako, tega ni povedal.

V Piranu se je pa zaradi teh dogodkov začela sodnja preiskava. Šestdeset oseb je baje v preiskavi, katero vodi sodnji uradnik tja poslan iz Trsta. Seveda se je bati, da še sodnje postopanje ne zadene pravih prouzročiteljev, temveč le njih orodja, poulične razgrajalce. Faktum je, da od 1848. leta ni državna avtoriteta toliko trpela kakor sedaj v Istri. Po ulicah so se slišali klici, ki se nikakor ne vjemajo z avstrijskim patrijotizmom. Dogodki v Pragi, zaradi katerih se je izreklo izjemno stanje, se ne morejo niti primerjati s tem, kar se je godilo v Piranu.

Vprašati se moramo, kako da je tako daleč prišlo? To je čisto naravno. Leta in leta se je na Primorskem gledalo le na Italijane. Povsod so se podpirali proti Slovanom. Najboljšo podporo in zagovornike so vedno imeli v tržaški vladi. Pri tacih razmerah je naravno, da so bili prepričani, da bodo že gospodje v Trstu skrbeli, da se jim ničesa ne zgodi. Če so se morda motili, pokazala bode bodočnost.

Da je vlada vselej odločneje dajala razumeti, da so tudi Slovani jednakopravni državljani, pa bi Italijani ne bili tako predrzni postali.

Pa še nekaj druzega je, kar je zakrivilo take dogodke. Postopanje Italijanov se po nekaterih listih zagovarja z avtonomističnega stališča. Posebno poljski listi so te misli, da ima deželna oblast odločevati o jezikovnih zadevah. Tudi Italijani se drže tega načela, za to sta pa tržaški in isterski deželni odbor se oglasila proti vladni naredbi o jezikovnih napisih. Stvar bi bila precej drugačna, da se je v Avstriji izpodkopala misel, da imajo v jezikovnih vprašanjih kaj odločevati deželne meje. V tem oziru smo mnogo krivi avstrijski Slovani sami.

Tudi pri nas Slovencih smo še nedavno imeli iskrene zagovornike federalizma in deželnega avtonomizma. Ti gospodje naj sedaj le pogledajo v Istro, pa bodo videli, kako bi se Slovencem godilo, ko bi federalizem dobil v Avstriji popolno veljavo. Iz vsega je pa vidno, da so dogodki v Istri le nasledki starih grehov, nekoliko vladnih, nekoliko pa političnih strank v Avstriji.

Politični pregled.

Piran. — Dogodki v Piranu in sploh v Istri jako nevarni postajajo. Iz Ljubljane se je v Istro odposlal že jeden bataljon vojakov, poprej se je pa nekaj vojakov bilo odposlalo iz Trsta. V Piranu, kjer so Italijani najhuje razgrajali, je odšel iz Trsta sodnji pristav dr. Kramer, da je začel preiskavo. Nad 60 oseb je baje že v preiskavi. Na Dunaji so pa zaradi dogodkov v Piranu v veliki zadregi. Italijanski poslanci prete, da izstopijo iz Coroninijevega kluba in s tem se ta klub razbije. Levica se poteguje za Italijane in bi rada, da vlada odjenja. Ministerstvo je pa v veliki zadregi, ker je tukaj v nevarnosti vsa državna avtoriteta. Posebno je pa za Windischgrätza stvar fatalna, ker je baš malo poprej se s tako odločnostjo izjavil, da ne potrebuje dokazov s ceste, ko je šlo za demonstracije delavcev za občno volilno pravico na Dunaji, in zaradi tega tudi ne more dopustiti, da bi odločevali dokazi s ceste v Piranu Na Dunaji so demonstracije po vrhu tega bile dostojne, v Piranu se je pa celo kradlo in ropalo, kar tudi pride v poštev. Nobena vlada, naj pripada tej ali oni stranki, tacih dogodkov trpeti ne more. Sploh je pa stvar dobila še neki drugi jako nevaren značaj. Mej druhaljo, ki razsaja v Istri, nahajajo se tudi ljudje, katerim ni toliko za italijanske napise, kolikor sploh za to, da imajo priliko ropati in krasti. Po isterskih italijanskih mestih je mnogo ljudij ki so baje imeli zveze z onimi prekomorskimi društvi, katere je zaradi javne varnosti moral razpustiti Crispi Govori se namreč, da anarhisti skušajo razmere v Istri izkoristiti v svojo korist. Za to je pa vlada prisiljena kaj odločnega storiti v tem oziru. Da so pa stvari tako daleč prišle, so pa krivi vladni organi. Da je vlada takoj v začetku z vso odločnostjo postopala, pa bi stvari ne bile tako daleč prišle. Z vso odločnostjo naj bi bila takoj dala Italijanom razumeti, da se bode vsak upor brez vse prizanesljivosti zatrl. Ko je v Piranu se izjavil župan, da ne prevzame odgovornosti za red, bi se bil takoj moral mestni zbor razpustiti in vladni komisar prevzeti oblast. Namignilo bi se bilo, da se pri najmanjšem neredu proglasi izjemno stanje. Povedati bi se pa bilo moralo tudi gospodom pri namestništvu v Trstu, da se ne misli več trpeti ono podpiranje italijanskega elementa proti Slovanom in da če sami ne store popolnoma svoje dolžnosti, pride za namestnika kak general, ki bode že naredil red. Da se je to zgodilo, ne bi bilo treba pošiljati vojakov v Istro, kajti, kdor pozna strahopetnost Italijanov, ve, da bi gotovo bili kar utihnili

Piran in vlada. — Ministerski svet se je tudi že dvakrat posvetoval o dogodkih v Piranu Kakor se sliši, so ministri Windischgrätz, Schönborn in pa Welserheimb odločno za to, da se izvede narodna jednakopravnost v Istri, dočim se Plener, grof Wurmbrand in Bacquehem potegujejo za Italijane. Od tod tudi prihaja, da je minister Bacquehem tako nejasno odgovarjal na interpelacijo slovenskih poslancev o tej stvari. Za Italijane se pa pri vladi močno poteguje tudi predsednik državnega zbora Chlumecky, kateri je bil jako nevoljen, da se slovenski poslanci niso zadovoljili z odgovorom na prvi interpelacijo in so drugič interpelovali zahtevajoč jasnejši odgovor. Ministerski predsednik Windischgrätz je o tem že poročal cesarju. Govori se že, da je zaradi tega že v nevarnosti koalicija.

Državni zbor ima sedaj glavno razpravo o novem kazenskem zakonu Kakor so kaže, bode razprava o tej stvari jako dolga, kajti predlaga se jako mnogo prememb Sam dr. Kronaweter je predlagal več kakor 86 prememb in mej njimi nekatere jako pametne. Z mladočeške strani se ugovarja načrtu tega zakona, ker se ž njim omeji preveč politična svoboda. Posebno dr. Slavik je našel na njem vsemogoče napake. Nekoliko bolj zadovoljen je bil z načrtom Slama, kateri bi le to rad, da se poprej izvedo še nekatere upravne reforme pri sodiščih. Od slovenskih poslancev je načrt zagovarjal g. dr. Ferjančič jako temeljito in posebno oprovrgel vse mladočeške pomisleke. Od vladne strani sta ga zagovarjala sam pravosodni minister grof Schönborn in pa sekcijski načelnik Krall. Marsikaj kaže, da se bode načrt še vrnil odseku, kjer bode obležal, ali se pa zavrže v tretjem branji

Volilna reforma. — Posvetovanja koaliranih strank o volilni reformi še niso prinesla nobenega vspeha. Sedaj se govori, da se poprej vprašajo deželni zbori za mnenje. Namen temu pa more biti le ta, da se volilna reforma toliko zavleče, da poteče sedanjemu državnemu zboru volilna doba, da se bodo nove volitve vršile in na podlagi starega državnozborskega volilnega reda. Boje se namreč koalirane stranke, da mnogo izgube, ako se volilna pravica razširi. Mej poslanci v koaliciji jih baje ni niti dvajset, ki bi marali za razširjanje volilne pravice. Večina bi rada, da vse pri starem ostane, ker se boje za svoje mandate. Vlada je v zadregi. Zavezala se je proti višjim krogom, da izvede volilno reformo, ali je ne more. Govori se že, da zaradi tega do pomladi more priti do ministerske krize.

Nemčija. — Česar ni nobeden pričakoval, se je zgodilo nenadoma. Podala sta ostavko nemški državni kancelar Caprivi in ministerski predsednik Eulenburg. Povod odstopu teh dveh državnikov je zamotan. Pravi vzrok leži pa v tem le: Eulenburg je bil zato, da se proti socijalistom in demokratom postopa najstrožje, to je: napravijo naj se izjemni zakoni proti njim. Cesar je tudi to odobraval, Caprivi pa je bil odločno proti temu. Vsled tega je nastal mej Eulenburgom in Caprivijem razpor, ki je končal z ostavko obeh. Cesar je ostavki sprejel in to tem rajši, ker je že tako želel zopet v edni osobi združiti mesti drž. kancelarja in pruskega ministerskega predsednika. Na ti mesti je cesar postavil 75letnega kneza Hohenlohe, namestnika v Alzaciji. Ker je bil pa Eulenburg tudi minister notranjih del, trebalo je tudi za to namestništva in sicer je cesar za to imenoval bivšega policijskega ravnatelja v Frankobrodu, Köllerja, ki je baje skušen v boji s socijalisti. — Tako je prešlo dostojanstvo drž. kancelarja in ministerskega predsedništva zopet na eno osobo. Pokazalo se je, da se ti dve dostojanstvi ločeni nista obnesli. Bismark je bil prvi nemški državni kancelar in pa ob ednem tudi ministerski predsednik. Bil je na svojem mestu. Njegova naslednika Caprivi in Eulenburg, oba to, kar je bil Bismark sam, nista bila kos svoji nalogi, kakor se je pokazalo. Za Nemčijo sledi iz tega nauk, da mora nemški državni kancelar biti ob ednem tudi pruski ministerski predsednik.

Bolgarija. — Dne 28. oktobra je knez otvoril s prestolnim nagovorom narodno sobranje. V prestolnem nagovoru se naglaša, da se je rodil princ, ki se bo v narodnem duhu vzgojil in ki bo enkrat postal vrl bolgarski vladar. Prestolni govor se spominja zadnjih dogodkov v Bolgariji in volitev v sobranje, ki so popolnoma po volji vlade izpale, znamenje, da ima ljudstvo zaupanje v krono. Knez pozivlje vse zastopnike, da naj se mu pridružijo in naj skupno delujejo za blagor in srečo Bolgarije. V prestolnem govoru se nadalje omenjajo razni načrti zakonov, ki se bodo predložili sobranju v posvetovanje. Prestolni govor vzelo je sobranje odobrovaje na znanje in priredilo knezu lepo ovacijo.

Rusija. — Dne 1. novembra ob četrt na tri popoludne je pokosila smrt ruskega carja Aleksandra III. Pokojnik je bil jako miroljuben vladar, sicer pa jako strog. Vladal je od 1881. l., ko so nihilisti umorili njegovega očeta, Aleksandra I., Osvoboditelja. Car Aleksander III je bil sedaj v 50. letu. Vladanje sedaj prevzame starši carjev sin Nikolaj. O novem carju se govori, da je bolj naklonjen svobodomiselnim idejam, nego je bil oče njegov.

Anglija. — Ministerski predsednik lord Rosebery je imel pred kratkim pri nekem banketu govor o mejnarodni politiki. Spominjal se je ruskega carja, ki je poslednja desetletja mnogo pripomogel, da se je ohranil mir. Bavil se je na to s kitajsko-japonsko vojsko in rekel, da hoče Anglija solidarno z drugimi velevlastim v tej zadevi postopati. Glede zadev na Madagascaru je rekel Rosebery, da se mora Anglija ozirati na francoski protektorat, če tudi ima ona ondi svoje koristi. Odnošaji s Francijo so se zboljšali. Anglije ni moč potisniti v ozadje, če je razpravljati o mejnarodnih vprašanjih. — Iz vsega sledi, da hoče Anglija tirati nadalje mirovno politiko, zahteva pa, da se na njo ozira.

Obrtnija.

Kdo naj ima pravico jemati mero?

II.

Po določilih obrtnega reda spada krojaštvo mej rokodelske obrte. To pomenja toliko, da sme izdelovati obleko le izučen krojač, kateri dokaže zakonite pogoje, da se je izučil in določeni čas delal za pomočnika. Izvzeti so, kakor sploh vselej pri nas veliki kapitalisti, če hočejo napraviti tovarno za obleko, pri čemer se pa zahteva, „da imejitelj podjetja sam ne dela, temveč podjetje le vodi“. (Ukaz trgovskega ministerstva z dne 18. julija 1883. št. 22057).

Iz povedanega je razvidno, da je pravico izvrševati krojaštvo, h kateremu spada tudi jemanje mere, v malem obrtu dovoljena le zakonito izučenim krojačem. Po tem, kako naj se tovarniške vršbe loči od drugih, bi tudi tovarnar za obleko ne smel jemati mere, ker bi sicer se moral sam lotiti krojaškega dela, kar mu pa ni dovoljeno.

Pa pustimo šalo. — Ko se je trgovcem z obleko (konfekcijonarjem) dovolilo jemati mero, se niso mogli izogniti tem očitno postavnim določilom, in odločilo se je, da ima obleko, za katero je vzel trgovec mero, narediti izučen krojač. To pomenja le toliko, da trgovec ne sme imeti krojaških pomočnikov in učencev. Sicer bi pa moral trgovec sam brez zakonitega prisiljenja dajati delati obleko krojačem. V trgovskih učilnicah se dosedaj krojaštva ne učé trgovci; tudi če bi vzeli mero, ne mogli izvršiti pravega namena jemanja mere, to je narediti obleka.

Določba torej, da le mi krojači imamo pravico narejati obleko, je za nas krojače brez praktične vrednosti, ker je to samo po sebi umljiva in naj se ta pravica nam še tako svečano prizna, vendar smo tamkaj, kjer smo brez priznanja.

Ker se brez premembe obrtnega reda trgovcem ne more dovoliti, da bi imeli krojaške pomočnike in učence, jim tako druzega ne preostaja, da dajo narediti obleko, za katero so prevzeli naročbo po meri, pri kakem opravičenem krojači. Iz tega sledi, da nam vsakega tacega varstva ni treba in da je popolnoma odveč, ako se zakonodajalci belijo glave, kako bi rokodelcu pomagali, da bi pa vendar ne odrekli trgovcu pravice jemati mero.

Nam ni niti treba na to opozarjati, da je še zakonita določba o tem, kdo ima pravico delati, popolnoma brezpomembna, ker se ne more nadzorovati, kje in kedaj kak agent ali trgovec da narediti naročeno obleko, ker se to navadno ne godi v kraji, kjer se obleka naroči. Trgovci že s tem delajo reklamo, da se obleka, za katero so prevzeli sami naročba po meri, izdela v kaki

prestolnici. Kdo ondi naredi obleko, tega pač ne bode nikdo nadzoroval. Vemo pa vendar dobro, da izdelujejo tako obleko pomočniki, kateri se je pridobil pridobitkarinski (obrtni) list, vemo pa tudi, da ni bolj pomilovanja vrednih robov, kakor so ti ljudje, ki jih imenujejo tudi kosovne mojstre, ki imajo po pravici in zakonu pravico izdelovati obleko.

In zakaj pa prav za prav gre, da skoro ves javen svet, v kolikor je zastopan v časopisih tako odločno zahteva, da naj imajo trgovci z obleko pravico jemati mero? Če imata krojač in čevljar sama pravico jemati mero za obleko, ki se ima narediti, so li potem prebivalci naše zemlje zares v nevarnosti, da bi morali nagi in bosi okrog hoditi, ali morda to celo izpodkopuje kulturni razvoj? Mari se s tako naredbo zares zopet pogreznemo v najtemnejši srednji vek?

Za sto goldinarjev proti jednemu lahko stavimo, da se bodo vsi ti pretresujoči momenti navajali, ko bi se pri obravnavi o premeni obrtnega zakona kdo predrznil zahtevati, da naj imajo rokodelci sami pravico jemati mero.

Vprašanje ima mnogo večji pomen, nego se misli. Od del, ki se naročajo, danes veliki konfekcijonarji ne morejo živeti. Ne gre pa zato, da sedaj nam odtrgajo nekatere kose; njih namen je podkopati poslednje to temelje malega obrta, drugo pride samo od sebe. Če se naročniki navadijo polagoma po potrebi naročati namesto pri rokodelci pri trgovci, kar potrebujejo, in rokodelci bodo polagoma zgubili vse naročnike in svojo samostojnost. Potem pa pride zaželeni čas, da bode trgovec delodajalec in mojster.

Obrtnijske raznoterosti.

Vžigalni klinčki iz šote. Gustav Rosenhölter je izumil način po katerem se da šota porabiti namesto lesa pri užigalnih klinčkih. Šota se najprej s plavljenjem očisti raznih drugih primes. Primeša se ji nekaj gline, to se pa v posebnih stiskalnicah stisne, tako da se sprime. Iz nje se potem izrežejo klinčki, ki baje precej bolje gore, kakor leseni.

Kako se naj varujejo sodi pred vlažnostjo? Zmeša se 1 del kolofonije in 3 dele lanenega olja nad slabim ognjem in sto zmesjo se namažejo sodi, kateri so se poprej čisto dobro očistili. Tudi drugo kletno opravo se lahko namaže s to zmesjo Ta prevlaka zapre vse luknjice v lesu in voda ne ne more v les, pa tudi ne zrak. Taki sodi ne postanejo vlažni. Taki sodi pa niso za vino, katero se še le razvija, ker tedaj je vinu potreben še dohod zraka skozi majhne luknjice, ki jih ima les.

Kako se omeči usnje? Da omečiš čevlje, ki so postali trdi, vzemi tri do štiri pesti hrastovega lubja v velik železen lonec in prilij 8—9 litrov vode in to dobro kuhaj. Ko se ohladi ta tekočina, se vanjo denejo čevlji in puste od 12 do 24 ur, kakor so trdi. Potem se vzamejo ven in obrišejo ter namažejo z ricinovim oljem

Železnica Travnik-Dolenji Vakuf-Bugajna v Bosni se je otvorila z veliko slovesnostjo dne 14. m. m. Otvorjenja so se udeležile mnoge odličnejše osebe katoliške, pravoslavne in mohamedanske vere. Brzojavno so čestitali Kalayu. Stransko železnico Vakuf-Jajce se otvori pomladi. Proga Lasva-Travnik se je pa bila otvorila lani v novembru.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

Prst.

(Dalje.)

Če je v prsti nad 80 % kamnatih razpadlin, imenujemo prst peščeno. Navadno nastane peščena prst pri razpadanju peščenikov. Če peščena tla obstoje samo iz kremenčevega ali iz apnenega peska, je zemlja nerodovitna, ker nima v sebi potrebnih redilnih snovij, pa tudi ne potrebnih fizikaličnih lastnostij, posebno ne drži vode in ni zvezna. Če je pa primešanih več druzih rudninskih snovij in rastlinskih ostankov, je taka zemlja včasih še precej rodovitna.

Peščena zemlja se pozna pri obdelovanji na tem, da se ne sprejemlje. Brazde se razsipljejo in nimajo ostrih robov. Peščena zemlja se rada osuši, pri tem se dosti ne stisne in ne poka. Peščena zemlja se hitro osuši in vsled tega na njej rastline hitro zore, pogosto še prezgodaj, ko še ni zrnje se dobro napolnilo. Ker se taka zemlja hitro posuši, lahko se obdeluje kmalu po dežji in pa zgodaj pomladi, pa tudi pozno jeseni. Peščena zemlja se hitro ogreje, pa tudi hitro ohladi. Zaradi tega rastlinam na taki zemlji rad škoduje mraz. Na peščeni zemlji se navadno rada nareja rosa. Ker je v rosi mnogo ogljikove kisline in pa kislika, to pospešuje razpadanje kamenja. Na peščeni zemlji lahko nekaj poprej žanjemo, nego na kaki drugi.

Peščena tla se morajo gnojiti večkrat, če tudi ne močno, z živinskim gnojem. Gnoj se mora globoko podorati, pa tudi seme, katero sejemo globoko podbranati, da ima potrebno vlažnost. Peščene zemlje ni treba dosti rahljati s plugom, pač se pa mora večkrat povaljati z valjarjem, da se bolje sprime in potem tako ne pušča vode. Zgodnje obdelovanje pomladi se priporoča, da se tako izrabi zimska vlažnost.

V vlažni legi in podnebji je peščena zemlja večkrat še jako rodovitna. Za pridelovanje krme je taka zemlja jako nezanesljiva. Včasih se dosti pridela, včasih pa skoro nič. Najbolje uspeva ozimina, zlasti rž. Jarina pa ne uspeva tako dobro, ker jej je rada presuha.

Leteči pesek je zemlja, v kateri je malo druzih snovij, kakor pesek. Taka zemlja je nerodovitna. Rad jo odnaša veter. Po njej rastejo le kaki grmi ali borna trava. Porabljiva je nekoliko za pašnik. Borovci tudi za silo uspevajo na taki zemlji.

Če je primešano 10 % ilovce imamo rahlo peščeno prst. Na taki prsti uspeva dobro rž, ajda, grašica, krompir pa na njej le srednje obrodi.

Ilovnata peščena tla imajo najmanj 20 % ilovice v sebi. Na tacih tleh uspeva rž, ječmen, oves, grašica. Bolj negotov je pa uspeh pri detelji. Če je zemlja debela in gosta spodnja zemlja uspeva tudi lucerna, ajda in krompir.

Seveda je uspevanje raznih rastlin tudi od tega od-

visna, koliko je v prsti raznih redilnih snovij. Naj fizične lastnosti še tako ugajajo, če pa redilnih snovij ni, rastline ne uspevajo. Seveda večina redilnih snovij mi lahko pripravimo na njivo z gnojenjem. Za obdelovanje je peščena zemlja lahka in zanjo ni treba take moči, kakor za kako drugo. Kjer je priložnost, se taka zemlja s tem zboljša, da se navozi ilovnate prsti. Navadno se seveda tako mešanje prsti ne splača, ker prevažanje in mešanje preveč stane. Če ni spodaj trdih tal, ni tako zemlja kaj prida za njive, ker redilne snovi voda odnaša globoko v zemljo in vsaka suša vse pridelke uniči.

Kmetijske raznoterosti.

Jajca in sadje se najbolje vloži in spravi v lesno volno ali oblanice in tako zabije v zaboje. Tako vloženo sadje nima tistega zoprnega okusa, kakor bi se vložila v slamo.

Tihotapstvo z vinom. Te dni se je v drž. zboru med poslanci pritoževalo, da znana vinska klavzula omogočuje, da se ne le italijanska temveč tudi druga vina uvažajo po nizki carini v Avstrijo na škodo našemu domačemu vinstvu. Da je temu res tako, se je pokazalo v Reki, kjer je tvrdka Lorenzon in Jaklin veliko množino grškega in turškega vina prodala za italijansko. Koliko je vina vtihotapila, se ni dalo več določiti. Zaplenile so se vse vinske zaloge omenjene tvrdke in 55 000 gld. naložilo globe. Pisarna te tvrdke se je uradno zaprla. Lastnik te tvrdke je pobegnil.

Poučni in zabavni del.

Družbe sv. Cirila in Metoda redna IX. velika skupščina

dne 7. avgusta 1894. l. v Novem Mestu.

(Dalje.)

VI. Mesto glavnega blagajnika deželnega odbornika dr. Josipa Vošnjaka poroča o denarnem družbinem stalu za l. 1893 ud družbinega vodstva, deželni arhivar Anton Koblar.

	Dohodki	gld.	kr.
1	Doneski podružnic	7915	50
2	Pokroviteljnine	866	—
3	Podpora sl. dež. zbora kranjskega	1000	—
4	Podpora sl. mesta ljubljanskega	500	—
5	Darila in kronini darovi	2583	54
6	Kronin dar nabran od »Slov. Naroda« . .	2716	70
7	Volila (dr. Škofic, dr. Čuček itd.)	1443	57
8	Za prodane družbine knjižice	232	16
9	Obresti od naložene glavnice	601	90
		17859	37
	Troški .	16324	30
	Prebitek .	1535	07
	Saldo 31. dec. 1892 .	14697	06
	Saldo 31. dec. 1893 .	16232	13

	Troški	gld.	kr.
1	Za družbine šolske zavode v Trstu in okolici	6616	66
2	Za družbine šolske zavode v Gorici in okolici	3300	—
3	Za šolski vrtec v Celju	320	—
4	Narodno šolstvo na Koroškem itd.	1463	79
5	Podpore podružnicam	656	67
6	Tisk družbinih knjig	252	96
7	Vezanje, razpošiljanje družbinih in drugih knjig	818	95
8	Za dijaške kuhinje	50	—
9	Nagrade pisateljem	50	—
10	Nakup molitvenih, učnih in zabavnih knjig	1095	98
11	Nakup stavbišča za šolo v Velikovcu . . .	1250	—
12	Razni stroški	448	99
	Skupaj .	16324	30

Račun za VIII. družbino leto 1893 kaže:

Z veseljem konstatujem, da so tudi v 8. družbinem letu se dohodki zvikšali in da so presegali troške za znesek 1535 gld. 7. kr. Najvažnejša točka, so doneski podružnic, na katere se mora najgotoveje zanašati glavna družba. In zato bi pač morale vse podružnice spolnjevati svoje dolžnosti, vsako leto nabirati doneske ter jih v prvi polovici leta, kakor določuje § 10. družbinih pravil, poslati vodstvu. Glede tega še ni vse tako urejeno, kakor bi bilo želeti v prospeh naše družbe. Leta 1893. se sicer znašali doneski 17915 gld. 50. kr., kar je najvišja vsota, odkar družba deluje, vendar bi ta znesek lehko bil še veči, ko bi vse podružnice delovale, kakor bi morale. Nobenih doneskov niso poslale sledeče podružnice: Ribnica, Šoštanj, Kropa, Kamena Gorica, Dobrava, Brasloviče, Turijak (se je l. 1894. preustrojila), Kranjska Gora, Sevnica, Černomelj (spi že tri leta), Senožeče, Begunje pri Cirknici, Ponikva, Logatec (spi že tri leta), Smarje pri Celji, Rečica pri Mozirji, Smlednik (spi že štiri leta), Ormož, ženska v Ilirski Bistrici (spi že pet let), Kanal na Goriškem, Pliberk, Črna, Št. Lenart v Slov. goricah (spi že pet let), Priblaves, Škofja vas pri Celji, Laški trg in Libeliče. Torej od 124 podružnic jih 25 ni spolnilo svojih dolžnostij, več kot peti del. Nujno prosim, da bi podružnice, katerih sloni družba, ne opešale, temuč da bi vse brez izjeme s podvojeno silo lotile se dela in da blagajnik v poročilu za l. 1894. ne bo imel imenovati nobene podružnice, ki ni poslala doneskov.

Med ostalimi dohodki zavzamejo prvo mesto kronski darovi. Družba prijela je prvih kron 10.600 in sicer 5433.40 nabranih od uredništva „Slovenskega Naroda“, oziroma g. Josipa Nolli-ja, kateremu bodi izrečena družbina zahvala. Vsi dohodki so znašali 17.859 gld. 37 kr., blizu za 2000 gld. več, kakor l. 1892. in bili sploh največi, odkar družba deluje.

Največ troška ima družba za šolske zavode v Trstu in Gorici z okolico. Za peterorazredno šolo v Trstu z otroškim zabaviščem, za zabavišč v Rojanu in na Greti je družba potrosila l. 1893. 6616 gld. 66 kr., za podporo „Sloginih šolkih zavodov, za otroška zabavišča v Podgori, Pevnu in Ločniku 3300 gld. Za šolo, ki se bode zidala pri Velikovci, nakupila je družba primerno stavbišče za 1250 gld.

Po odbitih troških se kaže prebitek, kateri se je priložil glavnici, ki je koncem leta 1893. znašala 16.232 gld. 13 kr., naloženih pri raznih narodnih denarnih zavodih.

VII. Prvomestnik pozove uda družbinega nadzorništva, profesorja dr. Ivana Svetino, naj veliki skupščini prebere „poročilo družbinega nadzorništva."

To poročilo se glasi:

Nadzorništvo je tekom l. 1893. dvakrat skontrovalo blagajnico, dné 22. februvarija in 2. novembra in vselej je našlo, da se je blagajnično stanje vjemalo z blagajnično knjigo. Dné 14. macija 1894. je nadzorništvo pregledalo račun za l. 1893. in ga potrdilo.

Pri poslednjem skontrovanju 14. marcija 1894., bilo je v blagajni 15.664 gld. 39 kr. in sicer naloženih pri sledečih denarnih zavodih: v poštni hranilnici gld. 741·13, v mestni hranilnici ljubljanski gld. 1444·75, v južno-štajarski gld. 2111, v posojilnicah: puljski gld. 1092·02, celjski gld. 532·27, sevniški gld. 1555·89, sinče-veški gld. 1168·66, v Djekšah gld. 2608·64, v Tinjah gld. 560·49, v Velikovci gld. 1116·67, na Suhi gld. 827, v Klečah gld. 1000 itd.

Slavna skupščina potrdi račnn za l. 1893. z dohodki 17859 gld. 37 kr., s stroški 16.324 gld. 30 kr., s prebitkom 1535 gld. 7 kr. in končnim blagajničnim ostankom 16.232 gld. 13 kr. in zdaj v smislu § 22. družbinih pravil vodstvu oprostilo.

Prvomestnik konstatuje, da je skupščina to nadzorniško izvestje soglasno sprejela v znanje.

VIII. Prvomestnik naznanja, da po pravilih letos izstopijo naslednji udje iz družbinega vodstva: Matej Močnik, Ivan Murnik, dr. Josip Vošnjak, in Andrej Zamejec.

Skupščinar deželni poslanec Slavoj Jenko nasvetuje, da se izvolijo z vzklikom dosedanji odborniki. Skupščina z dobro- in slava-klici pritrjuje temu nasvetu.

Prvomestnik preide k volitvi družbinega nadzorništva in razsodništva. Poslanec Slavoj Jenko predlaga dosedanje člane, kar skupščina jednoglasno odobri. (Imena nadzornikov in razsodnikov se objavijo skupaj ob konci.)

Prvomestnik naznanja, da je s tem vspored končan in vpraša, če je komu izmej čč. skupščinarjev še kaka želja do družbinega vodstva ter če sploh še kdo v družbinih šolskih zadevah želi kakega pojasnila.

Zastopnik gretske podružnice Anton Bremic se imenom svoje podružnice zahvaljuje za prejete dobrote, katere je glavna družba delila Trstu. Trst, zatrjuje govornik, je avstrijska postojanka ob Adriji. Družba je mnogo storila za Avstrijo in za nas tamošnje Slovence, a neprijatelj naš je pazil na vsak njen korak in slovenskim šolam nasproti ustanavljal svoje šole. Da pa bodo družbini zavodi pri nas v Trstu še vspešneje delovali, treba jim je v večjem številu in časih drugod, kot do sedaj. Zato nasvetujem, da naj se dosedanji otroški vrtec na Greti, ki je na nepravem kraji, prestavi v najete prostore na Belvederu.

Predsednik izjavlja, da v tem ne more velika skupščina obravnavati, ker se po § 12. naših družbinih pravil ta podružnični nasvet ni predložil poprej glavnemu družbinemu vodstvu v posvetovanje; a bavilo se bo s tem nasvetom koj kmalu družbino vodstvo. ((Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Beli vrabci. V Trofajah na Gorenjem Štajarskem je letos videti mej vrabci jih nekaj popolnoma bele barve.

Fotografija se začenja učiti na vseučiliščih. V Berolinu bode predaval prof. dr. Karl Frey.

Zakaj mačka vselej na noge pade? S tem vprašanjem se je poslednji čas pečala francoska akademija. Učenjaki so bili kaj različnih mislij, ali popolnoma pa stvari niso mogli raztolmačiti. Prof. Derprez je posebno se mnogo s tem pečal in fotografoval več maček pri padcu. Vsi njegovi poskusi pa vprašanja le niso pojasnili.

Krave v gledališči. Te dni so v Turinu igrali neko novo igro, kateri se v prvem dejanji se molzejo krave, četrto dejanje se pa vrši na neki planini. In res je osem pravih živih krav ležalo na odru, kateri je predstavljal planino. Zares realistična smer v gledališči jo je že daleč pritirala.

Muzikalični bicikliski klub. V Novem Yorku se je osnoval bicikliški klub, kateri se bavi z godbo. Gospodje imajo pri svojih biciklih po dva signalna zvonca. Ti zvonci imajo glasove raznih tonov. Če je več tacih biciklistov vkupe, narede s temi zvonci lepo godbo. V kratkem prirede ti biciklisti veliko soarejo v neki največji novojorški dvorani. Pravijo, da je jako prijetno gledati in poslušati te muzikalične bicikliste.

Koliko je stalo odkritje Amerike? V genevskem arhivu našli so stare papirje iz katerih je vidno, da je Krištof Kolumb dobival na leto 1600 lir, dva kapitana njegovih ladij po 800 lir, mornarji po 12 $^1/_4$ lir na mesec, preskrbljenje expedicije je stalo 14.000 lir. V vsem je stalo odkritje Amerike 36.000 lir. Sedaj so pač taka popotovanja nekoliko dražja.

Izkopavanje v Jeruzalemu. Angleški starinoslovec dr. Blist sedaj razkopava v Jeruzalemu. Zadel je že nekaj čevljev globoko na ostanek starega mestnega zidu. Zasledil je pragova dvojih starih mestnih vrat in temelj treh stolpov.

Shod prirodoznancev na Dunaji. Na tem shodu je bilo 2721 udeležencev, mej tem 401 dam. Dunajčanov je bilo 1020, Dunajčank pa 204. 572 oseb je bilo iz Avstrije, iz Nemčije le bilo 580 gospodov in 114 gospej, 44 je bilo Rusov, 9 Azijatov največ Japancev, 15 Američanov, 1 Afričan, 10 iz balkanskih dežel, 24 Švicarjev, drugi udeleženci so bili iz drugih evropskih dežel.

Novice.

— **Vojaška vest.** Generalmajor Moric Fux pl. Eschenegg, poveljnik 56. infanterijske brigade v Ljubljani je premeščen za poveljnika 33. infanterijske brigade Na njegovo mesto je imenovan polkovnik Ant Sterzi, poveljnik pehotnega polka št. 50.

— **Višja dekliška šola v Ljubljani.** Mestni občinski svet ljubljanski je v svoji seji dne 27. oktobra t. l. sklenil ustanoviti višjo dekliško šolo v Ljubljani in sicer naj bi se ta šola ustanovila v 50letni spomin vladanja Frana Josipa I. in naj bi se prvi razred otvoril že prihodnjo jesen, tako, da bi bil ves zavod že popolen ob 50letnici l 1898. Nova šola naj bi nosila naslov „Fran Josipova višja dekliška šola v Ljubljani“. Namen višji dekliški šoli je podajati deklicam splošno izobrazbo in sicer višjo, kakor jo morejo dobiti na sedaj v deželi obstoječih učnih zavodih. Učni jezik za vse predmete je slovenski. Šola ima tri letnike. Na šoli so naslednji predmeti obligatni: Veronauk, slovenščina, nemščina, francoščina, matematika, fizika, zgodovina in zemljepisje, prirodopisje, odgojeslovje, risanje, gospodinjstvo in ženska ročna dela; neobligatni predmeti pa so: laščina, lepopisje, petje in telovadba. Nadzorovalni organ višje dekliške šole je kuratorij v katerem so zastopniki vlade, dež. odbora, duhovščine in občinskega sveta. Z ozirom na to, da vlada podpira prav znatno razne ednake šole po drugih mestih je pričakovati, da bo tudi podpirala to šolo. Glede na to in oziraje se na morebitno podporo dežele, bi stroški za vzdržavanje dekliške šole ne bi bili preveliki za mesto samo. Narodni naš mecen Josip Gorup je kakor znano naložil 50 000 gld. v namen, da se ustanove ustanove za deklice, obiskujoče to šolo. Obisk obeta biti torej že zaradi tega precej znaten Ker je taka šola za naše ženstvo zares potrebna zaradi narodne zavesti, ki naj bi se posebno utrjevala v dekliških prsih, se smelo reče, da je mestni občinski svet s svojim sklepom odpomogel veliki potrebi in storil lep korak v prospeh narodnega našega razvoja.

— **Pri nadomestni deželnozborski volitvi** na Notranjskem izvoljen je bil dne 30. oktobra t. l. narodni kandidat g. Fran Arko, posestnik v Postojini z 69 glasovi proti 38 glasovom, katere je dobil konservativni kandidat g Fr. Modic, trgovec v Lahovem. Pri zadnji volitvi je dobil pokojni g. J. Krajgher 59 glasov in g. Fr. Modic 43 glasov.

— **Shod zaupnih mož slovenskih,** ki se ima vršiti v Ljubljani določil se je na 27. dan novembra t. l.

— **Zglaševanje črnovojnikov.** V smislu zakona o organizovanji črne vojske z dne 10. maja 1894. morajo se vsi bivši vojaki rojeni od leta 1853. naprej zglasiti pri občinskem uradu onega kraja, kjer stanujejo Natančneje povedo razglasi, nabiti po vseh krajih. Na to se opozarjajo oni, katere veže ta dolžnost.

— **Vinska letina.** Vina je bilo letos malo, a to dobro, tako se sliši tudi vedno pri nas v Makoljih, kjer še imamo večinoma le stare vinograde, kateri pa vedno bolj opešujejo in hirajo, leto za letom. Upamo pa, da bo v kratkem boljše, ker so letos naši kmetje z veliko marlivostjo začeli zasajevati nove vinograde z ameriško trto. Vse delamo pač po izgledu vrlih Bizelčanov. Toraj kmetje z novo vinorejo pogumno naprej!

— **Pri premovanji goveje živine** na Razdrtem dne 24. oktobra t. l. so dobili premije za bike: Hrenoviška kmetijska podružnica 25 gld., J. Ambrožič iz Savine 15 gld., A. Fernetič iz Senožeč, A. Dogan iz Volč in J Debevec iz Slavine po 10 gld., za krave: J. Božič iz Drage in vitez Garzarolli sta odklonila premije, katere so dobili M. Čehovin iz Senadola 20 gld., L. Sever s Studenca, Val. Tomažič z Ubelskega in F. Turk iz Erzelja po 10 gld, za telice: župnik Okoren iz Senožeč, F. Kavčič in vitez Garzarolli so odklonili premije, katere so dobili J Smrdel. J. Morel, St. Stekar, Ivana Kavčič in And. Kolar. Pri premovanji v Moravčah dne 29. oktobra so bobili za bike: Jakob Cepuder iz Spod. Kosez 25. gld., Pavla Košir iz Zaloga 15 gld., Ant. Aubel iz Hleb, Mat. Klobčič iz Podbrda in Jak. Zdenko iz Peč po 10 gld, Franc Marinček iz Čemšenika 5 gld; za krave: Mat. Cerar iz Dvorja 20 gld., Jož Klopčič iz Moravč, Pavla Košir iz Zaloga in Jož. Okorn iz Moravč, po 10 gld.; za telice: Mat. Krulc iz Gorice 20 gld., Jak. Vesel iz Češnjice, Ant. Podbevšek iz Trzina, Mih. Birk iz Doba in Ign. Vehovec iz Trzina po 10 gld.

— † **Žiga Bohinec.** Včeraj opoludne ob 1. uri je umrl tu čast. gosp Žiga Bohinec knezoškofijski konzistorijalni svetnik in semeniški podravnatelj v 45letu svoje starosti. Pogreb je v soboto dne 3. t. m. ob 4. uri popoludne k sv. Krištofu Naj v miru počiva!

— **Efektno tombolo** je dovolilo finančno ministerstvo prirediti tekom l. 1895. gasilnemu društvu v Mokronogu.

— **Slovensko-nemškega Wolfovega slovarja** je izšel 14 sešitek, ki prinaša gradivo od besede potekniti do besede prêden

— **Neznan človek** je umrl dne 23. oktobra t. l. pri posestniku Fr. Franketu v Hrastji občini Brusnice na Dolenjskem. Prišel je dne 18. oktobra k Franketu, je rekel, da je na Hrvaškem drvaril, da pa je zbolel in je prosil prenočišča v hlevu Dali so mu prenočišče in tudi jesti. Dne 23. oktobra je nesrečnež ondi umrl Umrli je bil srednje velikosti, je imel črne lase in brado in je bil slabo oblečen. Neznanec mora biti nekje pri Medvodah doma

— **Roparski napad.** Dne 25. oktobra po noči so neznani lopovi poskusili roparsk napad na župnika in dekana g. dr. Šuca v Št Martinu pri Slovenjem gradci. Roparje je odgnal g. župnik z grožnjo, da bo pričel streljati in s tem, da je klical ljudi na pomoč. Tretjikrat so zdaj že napali g. dr Šuca v tem župnišču

— **Mrtveca** so našli minolo soboto v nekem jarku v mestnem logu ljubljanskem in so spoznali v njem leta 1842. rojenega v Zalog pristojnega pekovskega pomočnika Antona Gorden-a. Truplo je bilo že precej nagnito in se ne ve, kako je Gorden v jarek zašel

— **Pri streljanji s topiči** je ponesrečil Matej Papler iz Železnikov. Prenesli so vsega po vratu in glavi osmojenega in zateklega v deželno bolnico v Ljubljani.

— **Vlak povozil** je dne 26. oktobra po noči na progi Št. Peter-Reka v tunelu pri Kilovčah čuvaja stražnice št. 7. Franca Hahneta in ga poškodoval tako, da je revež kmalu na to umrl

— **Samomor.** Iz Drave so te dni izvlekli mariborskega tri in sedemdesetletnega notarja Jurija Petroviča Sodi se, da je sam skočil zaradi velikih denarnih razmer v vodo.

— **Opekla se je in umrla** dveletna Reza Topolavec v Gradišči v občini Skorišnje pri Ptuji. Otroci so zakurili listno kočo in je deklica prišla preblizu ognja.

— **Sneg na Koroškem.** V Kanalski dolini na Koroškem je bil minuli teden pobelil sneg in pognal letoviščarje, katerih je bilo dosti v tamošnjih krajih.

— **Ogenj v prodajalnici.** Včeraj teden je v Trstu v neki prodajalnici košaric se prevrnila petrolejeva svetilnica in začelo je goreti. Gasilci so ogenj čez jedno uro pogasili. Škode je 1500 gld.

— **Otrok padel v morje.** Minuli petek je desetletni sin neke branjevke v Trstu igrajoč se pri morju, pal v morje Neko jednajst-letno dekletce je videlo nesrečo in hitro šlo klicat pomoči. Ribiči so potem dečka izvlekli iz vode ali bilo je že prepozno.

— **Vojaški begun.** Od 8. lovskega batalijona v Judenburgu na Štajarskem jo je pobegnil vojaški novinec Miha Keber

— **Uboj.** Dne 21. m. m. je v Brežicah na Štajarskem gostilničar Jožef Mijan ubil s sekiro kmetskega sina Žnidaršiča iz Črne.

— **Voz in konja ukradel** je nekdo v Fernitzi na Štajarskem. Dolže nekega ravno kar iz karlavske ječe izpuščenega kaznjenca. Zvedelo se je, da se je tat peljal proti Wildonu.

— **Dva tovorna vlaka** sta vkupe trčila na postaji Gösting na Štajarskem. 20 vagonov je poškodovanih. Nekateri so popolnoma zdrobljeni.

Anarhisti.

V Lozovki v Galiciji našli so ubitega graščinskega oskrbnika Tvardjeviča, kateri je pri kmetih bil jako sovražen, ker je večkrat tožil kmete, ki so spuščali živino na grajščinski svet. Ker se mej tamošnjimi prusinskimi kmeti precej razširja socijalizem, nekateri poljski listi to hudodelstvo proglašajo za anarhistično in kličejo oblastva, da naj strožje postopajo proti temu nevarnemu gibanju mej Rusini. Nam se pač dozdeva, da je tukaj popolnoma neosnovana misel za anarhizem, temveč je le navadno maščevanje. Taki umori se dogajajo tudi drugod.

Dne 24. okt. je policija v Florenciji prijela anarhista Rafaela Malinconeja. Njegovi somišljeniki so se ustavili policiji in nastal je bil krvav boj. Desetnika Iv. Marchetija je nekdo sunil v srce. Jeden poročnik od pešcev in jeden policist sta pa bila hudo ranjena. Le s težavo razpodili so upornike. Pet anarhistov, ki so se branili z orožjem, so zaprli.

Jedenkrat smo že omenili, da Most pojde k gledališču. Dne 9. m. m. je Most prvi pot igral v Novem Yorku. Anarhistični vodja se pa nikakor ne misli odtegniti anarhističnemu delovanju, kakor se je govorilo, temveč gledališče mu bode služilo le v to, da bode dobival denar za razširjenje anarhizma. Igralo je z Mostom še kacih petdeset somišljenikov. Gledišče je bilo natlačeno. Igralo se je dobro. Posebno se jim je baje posrečil nastop, v katerem pride na vrsto neko razbijanje hišne oprave, na kar se seveda anarhisti dobro razumejo.

Francija pošilja v Cayene v Ameriko kaznjence obsojene v večletno prisilno delo. Posebno več anarhistov je že poslala v ta nezdravi kraj. Te dni so se pa anarhisti bili uprli. Bil je hud boj mej anarhističnimi kaznjenci in pazniki. Poroča se, da je 20 kaznjencev mrtvih, pa tudi 3 pazniki so ubiti. Francoska policija je baje izvedela, da iz Poitiera, Lyona in Liela pridejo trije anarhisti v Pariz, da poskusijo napad na zbornico. Storile so se baje že obširne naredbe, da se prepreči atentat.

Vse papirje razpuščenih društev v Italiji izročili so sodiščem, ki sedaj preiskujejo, če bi bilo kaj povoda proti komu začeti preiskavo. Posebnega menda sodišča iz teh papirjev ne bodo izvedela, kajti važnejše papirje so že anarhisti tako spravili, da sodišče ni prišlo do njih.

Razpuščena delavska društva so menda pripravljala neke nemire in zatorej jih je vlada razpustila. V njih blagajnicah so našli mnogo denarja. V Milanu so pri jednem samem takem društvu dobili 35.000 lir. Sedaj, ko so delavci zgubili ta denar, ne morejo tako lahko začenjati kacih izgredov.

Uničil pa Crispi anarhističnega gibanja s tem gotovo ni. Namesto javnih društev se bodo osnovala tajna, katera ne bodo nič nadzorovana. Italija ima ugodna tla za razna tajna društva. Vse vstaje v Italiji so bile delo tajnih društev. Poleg tega so pa v Italiji od nekdaj bila razna tajna hudodelska društva z raznimi imeni. Udje tacih družeb so se podpirali mej seboj. Od druzih ljudij so pa dobivali denar s tatvino, goljufija in ropanjem in izsiljevanjem. Poslednja vstaja na Siciliji je bila tudi delo tacih društev. Člani tacih društev tudi pri sodiščih pričajo drug za druzega in je pri njih celo kriva pisega dobra stvar, ako kacemu članu pomaga. S takimi društvi bode imel Crispi opraviti, ko je javna društva zatrl. Snuja se že neka liga za obrambo svobode, ki pa bode najbrž le prekucijsko društvo.

Socijalizem ali bolje rečeno anarhizem je že v Italiji preveč razširjen, da bi se mogel kar tako zatreti. Samo v Milanu je bilo 50 tacih društev in so nekatera imela jako veliko članov.

Knez Demidov — grof Černadjev.

V Italiji zaprli so zadnje dni nekega sleparja, ki se je izdajal za kneza Demidova ali pa za grofa Černadjeva, kakor mu je kazalo. Ta slepar je bival tudi nekaj časa na Dunaji, kjer je zapustil tudi nekaj dolgov. Napačni knez Demidov je po raznih evropskih mestih v Parizu, na Dunaji, Berolinu in Londonu mnogo goljufal in veliko ljudij oškodoval.

Posebno je več ljudij oškodoval za kavcije. Pri sebi je imel pomagača, ki se je izdajal za kneževega tajnika in kateri je ž njim delil plen. Sleparja sta najemala hišnike, kamorne sluge, kuharje, intendante, oskrbnike, učitelje, ženske za družbo in jim obetala veliko plače. V zagotovljenje je pa moral vsakdo vložiti kavcijo. Na to sta pa odpošiljala najete ljudi na posestva in grajščine kneza Demidova v raznih deželah. Opeharjenec je prišedši na določeno mesto izpoznal, da je bil prišel v pest dvema sleparjema. Tem sleparijam je pa naredila konec italijanska policija, ki je v San Remu prijela g. kneza, njegov tajnik ju je pa pobegnil.

V Parizu sodijo, da sta ta že od poprej znana sleparja. Pred leti sta po raznih mestih dva moža, mlajši ki se je izdajal za princa, markiza, grofa ali barona, in starši, ki se je izdajal za njegovega strijca, po raznih mestih osleparila razne trgovce z dragoceninami.

Tedaj je strijc dragoceninarje svaril, da naj njegovemu nečaku preveč ne zaupajo, kajti je prelahkomiselen in so njegovi stariši zanj že morali plačati naravnost

grozovite svote. Ta zvijača je pomagala. Princu so dajali na up najdražje stvari, češ, bode že plačal njegov oče, ki premore milijone. Strijčevo svarjenje je princu le zaupanje pridobilo, vsaj je pa tudi imelo le ta namen. Sedaj sta pa menda vlogi premenila, je pa starši knez, mlajši pa tajnik.

V Neapolju je ta slepar oslepari neko kneginjo Tomo Duono za mnogo tisoč. Kdo bi tudi ne zaupal sinu bogatega ruskega kneza, sinu lastnika sibirskih zlatih rudnikov. Berolinska policija ga je našla v albumu hudodelcev. Iz poročil prejšnjih let je razvidno, da je pod imenom grofa Černadjeva osleparil veliko ljudij v Draždanah, Bruselju, Genfu, na Dunaji, v Milanu in Parizu. V Draždanih je neko krčmarico kot trgovec Černadjev opeharil za 5.000 mark. Tedaj je imel pri sebi neko žensko, ki je rekla, da je njegova žena, hčer nekega silno bogatega posestnika čajevih nasadov in trgovca na kitajski meji. Ta slepar je govoril gladko ruski, nemški, italijanski, francoski in angleški. Po poizvedbah policije je ta slepar najbrž neki Bertolovski, ki je 1843. leta rojen v Irkutsku v Sibiriji in z mladega živi od samih sleparij. Preiskava bode stvar še kaj pojasnila in še nove sleparije spravila na dan.

— **Proti oderuhom.** V Berolinu se je začelo hudo postopati proti oderuhom. Sedaj jih je 14 v zatožbi. Gradiva je tako mnogobrojno, da bode mogla biti obravnava še le sredi prihodnjega leta.

— **Gozdni požari na Češkem.** Lani je na Češkem bilo 367 gozdnih požarov. Pokončali so 253 hektarov gozda in naredili 37.286 gld. škode. Požar je nastal v 130 slučajih po neprevidnosti, v 18 slučajih vsled hudobije, v 17 slučajih se je užgalo od isker iz lokomotive, v petih slučajih je udarila strela, v druzih slučajih se pa uzrok požaru ni dal izvedeti.

— **Potres v Japanu.** Dne 24. m m. bil je v Japanu silen potres. Morje je bilo jako nemirno Mesto Sakato ob morji so valovi popolnoma uničili. Več sto ljudij je mrtvih.

— **Svatba.** Minoli teden sta šla v Berolinu od poroke mlad mož in mlada žena. Na potu so se sprli in se jeli pretepati. Tudi ženitvene priče so se mešale v pretep Ženin je nevesto udaril po glavi, da je bilo treba zdravniške pomoči. Tast je ženinu izbil nekaj zob. Policija je pretepu naredila konec s tem, da je vse odpeljala v stražnico

— **Poskušen umor.** Na Dunaji so te dni obsodili pred porotniki bivšega policista Janeza Baumgartnerja zaradi poskušenega umora v petletno ječo, ker je poskusil ustreliti Josipino Tlousk. Tri leta je bila ta ljubica njegova, pa ga je pustila in si izbrala nekega zidarja. Ko je s poslednjim bila v gostilni, je prišel Baumgartner, je večkrat povabil, da gre ž njim plesati. Pri tem je pa dogovarjal se ž njo in jej da čitati neko karto. Ko je ona čitala, je izvlekel revolver in ga jej nastavil na levo stran prsi, da jo ustreli v srce. Ona je zapazila in se jela braniti. Revolver je v tem sprožil in jej prestrelil desno stran prsi. Zgrudila se je onemogla na tla. On je na to zbežal. Devojka ni umrla, ali delati še sedaj ne more. Pri sodišči je tajil, da jo ni mislil usmrtiti, temveč pravi, da se je hotel le šaliti Vedel pa ni, da je revolver nabasan. Sploh se vsega dogodka ne spominja, ker je bil močno pijan. Porotniki so pa potrdili poskušen umor in sodišče ga je obsodilo.

— **Gonjača je ustrelil.** Neki krčmar blizu Požuna na Ogerskem je ustrelil na lovu gonjača, da je bil takoj mrtev.

— **Mraz.** Dne 24. minolega meseca so po nekaterih krajih na severnem Češkem imeli led.

— **Zbirka mark.** Trgovec s pismenimi markami Stanley Gildom v Londonu je kupil za 10.000 funtov šterlingov ali nad 100 000 gld zbirko avstralijskih mark od podpredsednika londonskega filantropiškega društva.

— **Dve ladiji vkupe trčili.** Na Volgi sta vkupe trčila dva parnika. Jeden se je bil potopil in osem ljudij je utonilo.

— **S tiru skočil** je vlak na vladikavkaski železnici. Strojevodja je mrtev, kurjač težko ranjen. 34 potnikov je poškodovanih.

— **Hud potres** je bil dne 26. m m v Jakinu na Laškem. Prestrašeni prebivalci so bežali iz hiš in zunaj se nastanili. Več hiš je močno poškodovanih.

— **Strašen vihar** je bil predzadnjo nedeljo ob angleškem obrežji. Več ladij se je potopilo in več mornarjev je utonilo.

— **Ukraden most.** Nekaj neverojetnega se je prigodilo v Satrorečku v Rusiji. Ko je nekega jutra šel nadzornik tamošnje tovarne za orožje v tovarno je opazil, da ni mostu več. Le še nekaj največjih in najtežjih stebrov je še stalo. Most je bil ukraden. Zvečer so tesarji nekaj most ogledovali; ker je popravila potreben Ljudje so jih popraševali, kaj ogledujejo most. Pošalili so se, da bode treba zgraditi nov most, ker sedanji bi se že davno bil moral podreti. Novica, da se ima most podreti, se je hitro razširila po mestu. Jedva so tesarji odšli, pride iz mesta več moških in žensk in začno podirati most in les vlačiti domu za drva. Drugi dan so se našli pri 58 osebah vsi ukradeni deli mosta. Sedaj se vrši kazenska pravda. Škode ima država kacih 1500 rubljev.

— **Strupene gobe.** V Sorezini sta zboleli dve prijateljski rodbini, ker sta jedli strupene gobe. 8 oseb je umrlo, dve sta pa še nevarno bolni.

— **V pijanosti se sežgal.** Blizu Altlangbacha našli so na polju mrtvega močno obžganega zidarskega polirja Samuneria. Sprva se je mislilo, da se je prigodilo kako hudodelstvo, ali stvar se je pa pojasnila tako, da je polir šel pijan domu svetoč si s svetilnico. V pijanosti je ubil svetilnico in obleka se mu je unela. Od opeklin je umrl.

— **Prepozno odlikovanje.** „Deutscher Reichsanzeiger“ poroča dne 24. m m., da je podelil nemški cesar dr. Adalbertu Hofmanu, v avstrijskem trgovskem ministerstvu red II. vrste z zvezdo. Ministerski svetnik Hofman se je namreč že dne 16. m. m. sam umoril.

— **Tudi posebno znamenje.** Iz moravske prisilne delavnice v Znojmu pobegnila sta dva prisiljenca. O jednem, Boštjanu Zahradničku se poroča, da ima na rokah in nogah po šest prstov. Ne bode ga torej težko spoznati.

— **Ponarejalci denarja.** V Temešvaru na Ogerskem so zaprli dve ženski, ki sta topili svinčene žlice in vlivali in potem spečevali krone. Po obliki so bile krone še precej dobro narejene. Jedna teh žensk je omožena z nekim natakarjem, ki je zaprt zaradi ponarejanja denarjev.

— **Šola za tatove.** V Parizu je policija zasledila popolno akademijo za žepne tatove. Zaprla je učitelje in 14 do 16letne nadepolne učence.

— **Za bicikliste.** Članu milanskega bicikliškega kluba se je nedavno rodila hčerka. Otroka so dali v lepo zibelko, katero so privezali na bicikel, na katerega se je usedel oče in oddrdral proti cerkvi Za njim se je peljalo na biciklu še več članov klubovih. Otroku so dali ime Ciklina in pri botrinji so dajali sladščice, ki so imele obliko bicikla.

— **Slavolok iz kruha.** V Leedsu na Angleškem so vojvodi Yorskem postavili pri prihodu slavoloke iz kruha. Za to se je potrebovalo 6000 hlebov. Kruh so potem razdelili mej mestne uboge. Ubogi in peki so bili jako zadovoljni s to originalno idejo.

— **Za deset vinarjev jedno leto ječe.** V Berolinu so deklo Schütz za 10 vinarjev obsodili v jednoletno ječo. Zatoženka ima navado, da krade malim otrokom na ulici in je že bila za to večkrat kaznovana. Sedaj je bila ukrala nekemu otroku za 10 vinarjev hrušek Mati otrokova je to videla z okna in jo naznanila sodišču, ki je tatici prisodilo 1 leto ječe.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 31. okt. 1894. Pšenica gld. 7·50 kr., rž gld. 5·50 kr., ječmen gld. 5·50 kr., oves gld. 6 50 kr., ajda gld. 7·50 kr., proso gld. 6·50 kr., turšica gld. 7·— kr., leča gld. 10·— kr., grah gld. 16.— kr., fižol gld. 9.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Loterijske srečke.

V Lincu dne 27. okt. t. l.: 46, 33. 26, 41, 77.
V Trstu dne 27. okt. t. l.: 20, 4. 68, 62, 30.
V Pragi dne 31. okt t. l: 29, 40. 12, 52, 17.

Ponudba.

Kovaški, ključavničarski, sodarski, krojaški, mizarski, kolarski in drugi gg. mojstri, kateri potrebujejo za svojo obrt krepkih in zdravih vajencev, naj se pismeno zglašajo pri

vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda.

Vodstvo je namreč vsaj začasno v tem prijetnem položaji, da jim ustreže.

Ravnokar je izšla v zalogi J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani

Velika in Mala

PRATIKA

za navadno leto

1895.

Samo tista je prava J. Blasnikova Pratika, ki ima na prvi strani podobo sv. Jožefa, kot uradno potrjeno varstveno znamko.

Neogibno potrebno je za vsako družino

Kathreinerova

Kneipp-ova sladna kava

z okusom prave kave.

Ta kava daje to prednost, da se lahko popusti tako škodljiva prava zrnata ali pa z raznimi cikorijami zmešana kava in se iz te kave naredi **okusna** ter **zdrava in redilna** pijača. — **Nedosegljiva je kot dodatek k pravi kavi.** (23)

Visoko priporočana za ženske, otroke in bolnike.

Ponaredeb se naj varuje.

Dobi se povsod. $^1/_2$ **kile 25 kr.**

Prve vrste namiznih rakov,

znani kot najboljši, pošilja zagotovljeno žive, v poštnih torbicah $4^1/_2$ *kg* prosto proti povzetju. 100 komadov lepih rakov za juho za 3 gld.; 60 komadov velikanov-rakov z dvema debelimi-mastnimi ščipalnicami 3 gld. 70 kr.; 40 komadov rakov prve vrste (solo) 5 gld.; in 32 najprve vrste (hochsolo) rakov, izbrani, 5 gld. 25 kr., razpošilja:

Freudmann & Comp.

prva mejnarodna tvrdka v (17)

Stanislavu, Galicija. (Stanislau, Galizien.)

Marijaceljske kapljice za želodec.

izgotovljene v lekarni pri „**angelu varhu**“

C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (38)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.

Cena: 1 steklenice 40 kr.
dvojne steklenice 70 kr.

Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Odgovorni urednik: Avgust Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.